

Kesk-Ordoviitsiumi konodondid Aseri paemurrus, Kirde-Eestis: taksonoomia, levik ja biostratigraafia

Lühikokkuvõte

Töö peamine eesmärk oli Aseri lademe stratotüüpse läbilõike sidumine konodontide biotsoonidega, mis lubaks rööbistada kaasaegse detailse biostratigraafia ning ajaloolise lademe mahu ja käsitluse. Töö olulisemad tulemused on kokkuvõtlikult järgmised:

- Kunda, Aseri ja Lasnamäe lademest koguti ulatuslik kolleksioon hästi säilinud kondodonte 19 liigist, kokku enam kui 10 000 eksemplari, mis aitavad hinnata taksonite muutlikkust nii ajas kui ruumis. Varasemad, enamasti puursüdamikest pärinevad kolleksioonid on reeglina palju väiksemad ning seetõttu taksonoomiliseks tööks vähem sobivad.
- Aseri paemurru läbilõikes tuvastati kolm globaalse levikuga konodontide biotsooni, mis on aluseks Aseri lademe stratotüübi korreleerimisel Baltoskandias ja teistes regioonide läbilõigetega. Seni vastav andmestik puudus ning Aseri lademe tüüpläbilõige oli kaasaegsete meetodikatega dateerimata.
- Selgus, et tunnustatud korrelatsiooniskeemide järgi Aseri-Lasnamäe lademe piiri markeriv tsonaalne takson *E. foliaceus* Aseri läbilõikes puudub. Seda võib selgitada kolmel viisil - (a) vastavad kihid Aseri paemurrus puuduvad, see tähendaks et läbilõikes on märgatav ajaline lünk; (b) *E. foliaceus*'ega kihid asuvad proovide nr OM13-6 ja OM13-8 vahel (see tähendab konventsionaalse Aseri lademe piires, mis oleks vastuolus senituntuga); (c) *E. foliaceus* on sporaadilise levikuga ja vastava alamtsooni piiritlemine Eestis ei ole usaldusväärseks ajaliseks markeriks ning seetõttu tuleks regionaalset konodontidel põhinevat ajaskaalat revideerida. Samas, arvestades *E. foliaceuse* suhteliselt sporaadilist esinemist teistes Eesti läbilõigetes, on kõige tõenäolisem viimasena mainitud võimalus.
- Aseri paemurru konodontide kolleksiooni taksonoomiline uuring viitab võimalusele, et *B. reclinatus* ei pärine otse *E. suecicus*'est, vaid ajaliselt nende vahel või koos *B. reclinatus*'ega paikneb uus iseseisev takson, mis vajab kirjeldamist ning millel võib olla biostratigraafiline tähtsus ka väljaspool Baltika kontinenti.

Siiski ei leidnud kõik Aseri läbilõikega seonduvad küsimused antud töö raames lahendust. Näiteks liiga suur uurimata intervall proovide nr OM13-6 ja 8 vahel ei võimalda *E. suecicus*'e biotsooni täpse piiri määratlemist. Seetõttu on edaspidiste uuringute käigus soovitatav hõlmata ka eelpool nimetatud uurimata intervall. Esinduslikke eksemplaride saamiseks on soovitatav juurde lahustada proove nr OM13-4 kuni 7 ning proovi OM13-11.

Lisaks on küsimusi, mida ühe läbilõike baasil ei ole võimalik lahendada. Seetõttu on oluline uuringut geograafiliselt laiendada ning selgitada konodontide levik ka Lasnamäe lademe tüüpläbilõikes Tallinnas. See lubaks selgitada *E. foliaceuse* biotsooni levikut ja kasutatavust Baltoskandias ning võiks tuua selgust stratigraafias oluliste konodontiliikide põlvnemise kohta. See teave omakorda on aluseks Darriwilli lademe globaalse ajaskaala ja korrelatsioonikriteeriumite täiustamisel.

Edasise uurimise alla peaks kuuluma ka kaasnevate mikrofossiilide, eriti kitiinikute uuring, mis lubaks biostratigraafilise ajaskaala lahutusvõimet suurendada ja üksikuid kriteeriumeid kontrollida.

Autor: Raili Kukk